

Leefrocht

Koen Gummens

MMXXII

Kairos en chronos, de twee gezichten van de tijd

De Griekse mythologie kent twee goden voor de tijd.

Chronos staat voor de lineaire, meetbare tijd.

Zeg maar de klokkentijd,

waarin we doel- en resultaatgericht te werk gaan.

Kairos daarentegen staat voor de innerlijke tijdsbeleving.

Kairos ontstaat in momenten van

aandacht, rust, verstillings en concentratie.

Chronos en *kairos* zijn beide onmisbaar.

Chronos is de tijd waarin we

van activiteit naar activiteit gaan,

de tijd waarvan we er altijd tekortkomen.

Ook *kairos* is onmisbaar.

Kairos is de god van het juiste ogenblik en de goede gelegenheid.

Hij personifieert de tijd van rust, inspiratie en creativiteit.

Goede ideeën en verhelderende inzichten

krijgen we vooral wanneer we dagdromen,

of de ‘tijd uit het oog verliezen’,

als we een wandeling of fietstocht door de natuur maken of wanneer we geconcentreerd naar muziek luisteren.

Een briljant idee krijg je vaak

als je in bad zit of gaat joggen.

Bewust niks doen is niet lui,

je moet het niet enkel bewaren voor de vakantie

of het weekend,

maar je moet het inbouwen in het leven van alledag.

“Tijdens een *kairos*moment worden

verleden, heden en toekomst samengebald

tot de volheid van een visionair ogenblik,”

aldus de Duitse filosoof Martin Heidegger.

“Elke mens wordt geboren

met twee wezenlijke eigenschappen:

nieuwsgierigheid en het vermogen tot creativiteit,

én het verlangen naar verbondenheid,”

zegt Joke Hermsen.

Kairos heeft een weegschaal in zijn hand.

Als zijn balans doorslaat, dan raakt de mens,

en dus de samenleving, uit zijn evenwicht.

Het gaat er dus om de juiste balans te vinden

tussen resultaat- en procesgerichtheid,

tussen innerlijke tijd en lineaire tijd

en tussen actie en bezinning.

Een pedagogie van de hoop is fundament en bindmiddel voor een waarachtige katholieke dialoogschool. Ze is gericht op een brede en diepe vorming van de mens in al zijn facetten. Acht wegwijzers geven richting, naar Jezus’ voorbeeld: duurzaamheid, gastvrijheid, generositeit, kwetsbaarheid en belofte, rechtvaardigheid, uniciteit in verbondenheid, verbeelding en de inspiratie van je eigen school. Ze helpen je om onderweg vreugde te vinden en **de kracht van verbinden** indringend te ervaren. Van maand tot maand levert Leeftocht je proviand voor onderweg.

Er is een tijd
van grote ogen,
van handen die jeuken
de wereld aan te raken.
Van professioneel
een kusje ontwijken,
schaterlachend
de trap oprennen.

Er is een tijd
van met vrienden rond een tafel
verjaardagsfrietjes eten,
lachen op de foto
die niet mag gepubliceerd
dat moest je wel beloven.

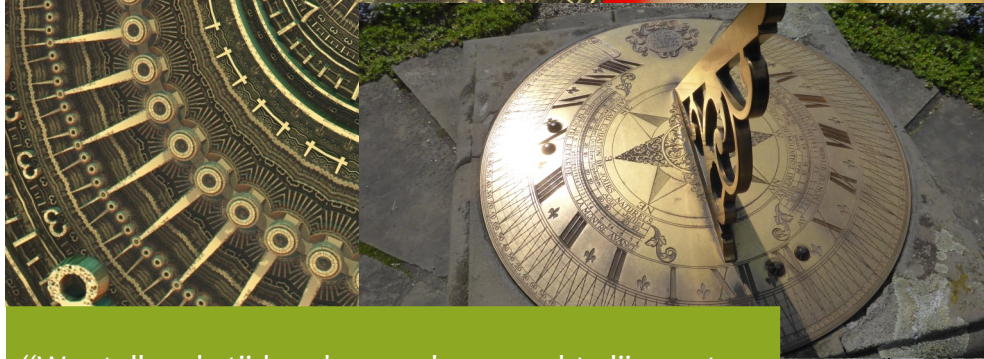
Er is een tijd
van zandkastelen,
zomerzwemmen,
een toren in Parijs.
Van dichtbij
al wie je lief is
en de wereld aan je voeten.

Er is een tijd
van bellen blazen,
van missen, verlangen
en sprankels hoop
in een jas van zeep
en regenbogen.

Ruth

gisteren
en
morgen
verbinden

“We stellen de tijd vaak voor als een rechte lijn, met een duidelijk onderscheid tussen verleden, heden en toekomst, maar onze persoonlijke ervaring leert ons iets heel anders, namelijk dat dat heden, verleden en toekomst met elkaar verbonden zijn.”

Joke Hermesen

Een tijd voor alles. Ook voor vakantie

Mijn grootvader kwam uit een familie van landbouwers. Zijn vader bewerkte zijn leven lang de grond rondom de boerderij. Ongetwijfeld zou een schilder daar prachtige pastorale taferelen van hebben kunnen maken. Maar het was vooral een kwestie van elke dag hard te werken, van de beschikbare tijd zo goed mogelijk te benutten en van geduldig – soms ongerust – af te wachten. Het verloop van de seizoenen bepaalde immers de opbrengst van al dat werk. En de oogst bepaalde de toekomst van het gezin.

Door het labeur van mijn overgrootvader en dankzij wat het land hem in ruil daarvoor schonk, kon mijn grootvader verder studeren en onderwijzer worden. De herinnering aan die wortels van de familie gaf mijn grootvader door aan zijn kinderen. Ik kreeg ze op mijn beurt van mijn vader mee.

Het is vooral één gewoonte waarover daarbij vaak verteld werd. Elke dag is kostbaar voor een landbouwer, er is altijd wel werk dat ligt te wachten om gedaan te worden. Toch liet mijn overgrootvader elke week één dag het land rusten. Op zondag, na de mis, ging hij langs zijn velden, weiden en stallen. Hij keek hoe alles de voorbijge tijd was gegroeid. Hij genoot van wat hij met het werk van zijn handen tot stand had gebracht. Hij voelde zich dankbaar om wat de natuur hem geschonken had. Hij dacht na over wat binnenkort te doen stond. Als iemand van weinig woorden bewaarde hij dat allemaal in zijn hart.

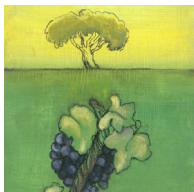
Die familiegeschiedenis heeft voor mij altijd verhelderd wat de schrijver van Prediker ons probeert te vertellen. Voor alles is er een geschikte tijd, zegt hij. Soms is het tijd om vreugde te beleven, soms is het tijd om verdrietig te zijn. Soms is het tijd om samen door te brengen, soms is het beter alleen te zijn. Soms is het tijd om iets te beginnen, soms om iets af te ronden. Als de wijsheidsleraar die het Bijbelboek Prediker schreef een hedendaagse timemanagementgoeroe zou zijn, zouden we tips krijgen om al die verschillende soorten tijd te herkennen en ze met kleurcodes in onze agenda op te nemen. Zo zouden we weten welke acties we op welk moment moeten ondernemen: op weg naar het perfect georganiseerde leven! Maar in Prediker gaat het een andere kant uit. Wij weten niet, lezen we, wanneer alles moet gebeuren. Het is God die ervoor zorgt dat alles op zijn tijd gebeurt.

Het is een tegendraadse Bijbelse les in een tijd waarin alles gepland moet worden – letterlijk: kijk maar eens naar het online aanbod aan planners en agenda's. Durven we aanvaarden dat we geen meester zijn van onze tijd? Durven we af en toe onze schema's loslaten en even kijken wat er op onze velden en weiden gebeurde? Lukt het ons om dagelijkse to-do-lijstjes even te laten liggen en te genieten van het moment? Kunnen we af en toe loskomen van onze zorg om wat morgen komt, om te dromen over de toekomst die ons na morgen geschonken zal worden?

Prediker 3, 1-11

Er is voor alles in het leven een geschikte tijd.
Er is een tijd om kinderen te krijgen,
en er is een tijd om te sterven.
Een tijd om planten in de grond te zetten,
en een tijd om planten uit de grond te trekken.
Een tijd om mensen te doden,
en een tijd om mensen beter te maken.
Een tijd om dingen af te breken,
en een tijd om dingen op te bouwen.
Een tijd om te huilen,
en een tijd om te lachen.
Een tijd om verdriet te hebben,
en een tijd om te dansen.
Een tijd om samen te slapen,
en een tijd om in je eentje te slapen.
Een tijd om iemand te omhelzen,
en een tijd om afstand te houden.
Een tijd om iets te zoeken,
en een tijd om iets te verliezen.
Een tijd om dingen te bewaren,
en een tijd om dingen weg te gooien.
Een tijd om iets los te scheuren,
en een tijd om iets heel te maken.
Een tijd om stil te zijn,
en een tijd om te praten.
Een tijd om lief te hebben,
en een tijd om te haten.
Er is een tijd voor oorlog,
en er is een tijd voor vrede.
Een mens heeft er niets aan om steeds maar hard te werken.
Hard werken is een zware taak,
die God de mensen heeft opgelegd.
God zorgt ervoor dat alles op de juiste tijd gebeurt.
En hij heeft de mensen geleerd om dat te begrijpen.
Toch begrijpt een mens nooit helemaal wat God doet.

Na een schooljaar hard wroeten op de velden en weiden van onze klas en van onze school is het nu tijd voor vakantie. Het weer zat geregeld tegen, de grond bleek soms erg zwaar om te bewerken en de oogst werd voortdurend bedreigd door een vreemde plaag. Maar je hebt planten in de grond gezet, zoals de Bijbel zegt. Nu is het tijd om je hangmat te spannen, om zorgen los te laten, om rust in je hoofd toe te laten. Geniet ervan!

Proviand voor onderweg, een verademing voor onderwijzers
Maandelijks inspiratiebron: pro.katholiekonderwijs.vlaanderen@leeftocht
Impressies zijn welkom op leeftocht@katholiekonderwijs.vlaanderen

Er is getracht alle rechthebbenden op copyright te bereiken;
wie toch een overname zonder voorkennis vaststelt,
wordt verzocht contact op te nemen.

Leeftocht

Jaargang 37
nummer 10

juni 2022

v.u. Lieven Boeve

Geduldig vertrouwen

Ik ben soms zo ongeduldig, God,
Ik verlang naar snel, direct, concreet resultaat.
Ik heb het soms zo lastig wanneer ik onderweg ben,
in die onzekere fase tussen vertrek en aankomst,
wanneer het vertrouwde achter me ligt
en het nieuwe zich nog niet laat kennen.

Help me om te aanvaarden dat alle groeien,
elke verandering, elke overgang
van de ene tijd naar de andere, gebeurt doorheen
periodes van onzekerheid en dat dit tijd vraagt,
soms lange tijd.

Help me om te onthouden dat ideeën
pril en kwetsbaar beginnen en dat het nodig is om
ze te laten groeien, zich te laten vormen,
zonder onnodige haast;
dat het beter is om ze niet te snel te dwingen
om volgroeid te zijn, vrucht op te brengen,
in staat te zijn om te bepalen wie ik ben,
alsof ik vandaag al kan zijn wat tijd
(die Jij me schenkt)
me morgen pas laat worden.

Alleen Jij kan zeggen wat deze nieuwe geest,
die zich langzaam in me vormt, zal worden.
Omdat ik geloof dat het jouw hand is die me leidt,
durf ik het spannende,
maar ook angstaanjagende gevoel
mezelf onaf te weten,
aanvaarden als deel van mijn groei
en durf ik geduldig vertrouwen op wat komt.

Vrij naar Pierre Teilhard de Chardin, s.j.
Vertaald naar een passage uit *Hearts on Fire*

Het verhaal van de tijd

13, 8 miljard jaar geleden wordt het universum geboren, klein en heet. Energie wordt materie, naarmate het universum zich uitbreidt en afkoelt.

4,6 miljard jaar geleden ontstaat ons zonnestelsel.

Het duurt tientallen miljoenen jaren voor de bal materie die onze aarde wordt, tot rust komt.

Rondom de jonge aarde vormt zich een atmosfeer. Vloeibaar water, een zeldzame eigenschap voor een planeet, regent uit de atmosfeer neer en vormt oceanen, zeeën, rivieren.

De chemische elementen die in water opgelost worden, vormen de basis voor het ontstaan van leven op aarde. Eéncellige wezens ontwikkelen zich steeds verder.

Evolutie leidt ertoe dat individuen van sommige soorten hun genetische erfenis met elkaar delen en doorgeven aan volgende generaties. Dat opent steeds nieuwe mogelijkheden voor de toekomst. Eén daarvan is meercellig leven.

Het lijkt een voetnoot in de geschiedenis van het leven op aarde wanneer een kleine apensoort zich op de Afrikaanse savanne vestigt en, gedwongen door de omstandigheden, op haar achterste poten leert lopen. Het is het bescheiden begin van de menselijke familiegeschiedenis

Taal, muziek, beeldende kunst, ritueel: de manier waarop de menselijke soort levensvragen bewaart en doorgeeft aan volgende generaties, krijgt doorheen de geschiedenis vorm in culturele tradities; ook in de religieuze tradities die we vandaag kennen.

150 jaar geleden stelt Charles Darwin zijn evolutietheorie voor. In essentie bevestigt deze theorie wat in vele religieuze tradities wordt doorgegeven: leven is ten diepste relatie. Wanneer astronomen 85 jaar geleden de expansie van het universum observeren, verdiept dit ons besef dat we leven in een universum waarin alles met elkaar samenhangt; een universum dat voortdurend in ontwikkeling is. Wanneer mensen voor het eerst in staat zijn om de aarde vanuit de ruimte te observeren, wordt zichtbaar hoe kwetsbaar het leven op onze planeet eigenlijk is.

De creativiteit van het leven gaat door, ook in ons, ook in de mens. Het besef daarvan, en de oproep om dit leven te koesteren, wordt ons geopenbaard in de teksten waarin we, God kunnen ontmoeten, als we daartoe bereid zijn.

Leeftocht

Jaargang 37

nummer 10

juni 2022

Het zal me deze zomer opnieuw overkomen, ik ben er zeker van. Op wandel door mijn dorp zal ik de speelplaats van de plaatselijke school passeren en er de bel horen rinkelen. En ik zal onwillekeurig even op mijn horloge kijken om te checken: begint de speeltijd of de les, of moeten we de boekentassen maken om naar huis te gaan?

Het ritme van de school zit diep in het wezen van elke onderwijsmens. De schoolbel grift dat ritme in onze gehoorbeentjes. Daarmee lijkt een school wat op een klooster, waar het dagelijks leven ook volgens een vastgesteld ritme verloopt. Van morgengebed over het middag- en avondgebed naar de dagsluiting worden doen en laten van kloosterlingen onderbroken, stilgelegd. Of misschien juist: het dagelijkse ritme van bidden maakt het de kloosterlingen mogelijk om hun dagelijkse werk goed te doen. Werkt de schoolbel ook zo voor ons, als we druk bezig zijn met onze onderwijstaken? Geeft het belsignaal ons even tijd om tot rust te komen, alleen of samen in de leraarskamer?

We kunnen de gelijkenis nog verder doortrekken. Wanneer straks het laatste belsignaal van het schooljaar klinkt, is dat misschien als de aankondiging van een soort *grote vespers*. Tijd om niet alleen de zorg en vreugde van de voorbije dag, maar van gans het voorbije jaar in Gods hand te leggen. Maakt dat dan van de zomer een langgerekte complete, het gebed dat we bij het ingaan van de nacht bidden? Het lijkt een mooi beeld voor de zomer: een tijd waarin we volledig tot rust komen en ons erop instellen nieuwe energie te putten om het komende schooljaar aan te vatten.

Er is natuurlijk een diepere gelijkenis tussen een school en een klooster. Net zoals kloosters en abdijen een belangrijke rol hebben gespeeld en nog spelen in het bewaren en doorgeven van de christelijke traditie doorheen onze geschiedenis, staan scholen voortdurend op het scharnierpunt tussen verleden en toekomst. In onze scholen ontsluiten we immers de rijke geschiedenis van de mens, alles wat mensen doorheen de tijd hebben ervaren en ontdekt, alles waarover ze zich hebben verwonderd of wat ze zich hebben afgevraagd. Heel die wonderlijke erfenis geven we door aan de volgende generaties als bouwstenen voor de toekomst die zij zullen opbouwen.

Dat voortdurend heen en weer bewegen tussen verleden en toekomst kunnen onderwijsmensen alleen als ze zich goed voor ogen houden: “Er is voor alles in het leven een geschikte tijd.” (Prediker 3,1) Binnenkort geeft de schoolbel aan dat de tijd om te werken even voorbij is.

Tijd is kostbaar.

**Tijd die is voorbijgegaan,
keert immers niet meer terug.**

**Soms verliezen we onze tijd,
pak al zijn we drukdoende.
We vergeten dan volop te leven.
We laten dan tijd voorbijgaan,
zonder echt te ervaren wat gebeurt.**

**Soms leven we in lege tijd.
We laten na om de ervaring
van wat ons vandaag overkomt
te verdiepen door herinneringen
aan wat gisteren gebeurde
en krijgen daardoor niet scherp in beeld
wat de toekomst beloftevol inhoudt.**

**Steeds leven we in onze tijd,
de tijd die we delen met anderen
waarin we onze rol spelen
in het verhaal van mens en God
zodat wie na ons komt
een mooier vervolg kan improviseren
dan in ons scenario beschreven staat.**

*Vrij naar Dietrich Bonhoeffer, Overwegingen bij de
jaarwisseling 1942-1943*

Duitsland, april 1943. De Duitse theoloog Dietrich Bonhoeffer wordt opgepakt omdat hij ervan verdacht wordt samen te zweren tegen het Nazi-regime. Hij zal uiteindelijk, vlak voor de Duitse nederlaag, op bevel van Hitler worden geëxecuteerd. Na de oorlog worden de brieven die hij in de gevangenis schrijft uitgegeven. Daarbij ook een tekst waarin hij in zijn laatste maanden als vrij man terugblijkt op het voorbije jaar. Hoe Bonhoeffer, in de donkerste periode van de Europese geschiedenis, nadenkt over tijd kan ook ons inspireren.